

Araştırma Makalesi (Research Article)

Gönderim Tarihi (Received): 27.02.2020 Kabul Tarihi (Accepted): 07.08.2020

Johnson Mektubu Haberlerinin Cumhuriyet, Hürriyet ve Tercüman Gazetelerindeki Sunumu Üzerine Bir İnceleme¹

Gözde ALPTEKİN²³

Ömer ÖZER⁴

Öz

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Lyndon Baines Johnson, Kıbrıs'ta yaşanan sorunlar üzerine Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet İnönü'ye bir mesaj göndermiştir. Tarihe "Johnson Mektubu" olarak geçen ve Türkiye – ABD ilişkisinde bir dönüm noktası olan bu mektup, Türkiye'nin müttefiki hakkında güven sarsıntısı yaşamasına neden olmuştur. 1964 yılında gönderilen bu mesaj gazetelerde 1966 yılında yayımlanmıştır. Johnson Mektubu ve bu mektubun ardından yaşanan olaylarla ilgili haberlerin farklı gazetelerdeki sunum biçimlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Tercüman* gazetesindeki haberler nitel içerik çözümlemesi yöntemi kullanılarak 3 dönemde incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ilk iki dönemde gazetelerin haberleri sunumlarının birbirine benzediği ve ABD'ye karşı "hayal kırıklığı" ve "sitem" kavramlarıyla açıklanabilecek bir sunum yapıldığı görülmektedir. Üçüncü dönemde ise gazetelerin sunumları arasında bir farklılaşmanın olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Johnson Mektubu, Türk-Amerikan İlişkileri, Kıbrıs Sorunu, Basın.

Atıf (Cite as): Alptekin, G. & Özer, Ö. (2020). Johnson Mektubu Haberlerinin Cumhuriyet, Hürriyet ve Tercüman Gazetelerindeki Sunumu Üzerine Bir İnceleme. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 34, 283-308. DOI: 10.31123/akil.695606.

1 Bu çalışma, Gözde Alptekin'in "Johnson Mektubu'nun Basındaki Yansımaları: Cumhuriyet, Hürriyet ve Tercüman Gazetelerindeki Sunumu Üzerine Bir İnceleme" başlığıyla 2019 yılında ANAU Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulan yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

2 Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, galptekin@anadolu.edu.tr, Orcid Numarası: 0000-0002-6523-951X.

3 Sorumlu Yazar (Corresponding Author)

4 Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü, omerozer@anadolu.edu.tr, Orcid Numarası: 0000-0001-9776-3124.

An Examination on Presentation of the News About Johnson Letter in Cumhuriyet, Hürriyet and Tercüman Newspapers

Abstract

Lyndon Baines Johnson, the president of the USA, sent a message to İsmet İnönü, the prime minister of Turkish Republic, on problems in Cyprus. Known as "The Johnson Letter", this message became a turning point in the relationship between Turkey and the USA since Turkey lost its confidence in the USA, which is its closest ally. The message, which was originally sent in 1964, was published on newspapers in 1966. This study aims to determine how this letter and the events that followed it were presented in the news and columns of different newspapers. For the purposes of the study, the news articles published on *Cumhuriyet*, *Hürriyet* and *Tercüman* newspapers were analyzed in three different periods by using qualitative content analysis. According to the results, the news were presented in a similar way in the first two periods, which reflected mainly two concepts: disappointment and reproach. The third period was characterized with considerable differences in presentations.

Keywords: The Johnson Letter, Turkish-American Relationships, Cyprus Conflict, Printed Press.

Giriş

Çalışmanın konusunu oluşturan Johnson Mektubu, Kıbrıs Adası'nda yaşanan şiddet olayları karşısında Türkiye'nin, Ada'ya müdahale etme kararı vermesi üzerine, bu kararı engellemek için 5 Haziran 1964 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Lyndon Baines Johnson tarafından Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Başbakanı İsmet İnönü'ye yazılmıştır. Mektup, yazıldığı dönemden başlayarak Türkiye – ABD arasındaki ilişkileri etkilemiş, Türk kamuoyundaki ABD algısını değiştirmiş ve ABD'ye yönelik eleştirel bir tavrın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın temel amacı, Johnson Mektubu'nun farklı siyasal görüşlere ve sahiplik yapısına sahip gazetelerdeki yer alışı biçimini, kamuoyundaki değişen ABD algısı ve Türkiye – ABD ilişkilerinin değişen yapısı bağlamında ortaya koymaktır. Çalışmanın temel tezi ise örnek alınan gazetelerin (*Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Tercüman*) oluşturulan kategorilere bağlı olarak tutum geliştirmesidir. Buna bağlı olarak incelenen haberlerde aranan temel nokta gazetelerin Johnson Mektubu olayını farklı sunup sunmadığıdır.

Duyurum haberleri, gelişim haberleri ve sona eriş haberleri olarak 3'e ayrılarak incelenen dönemler içerisinde öznelerin açıklamaları dikkate alınmıştır. Bu öznelerin açıklamaları genel amaca uygun olarak alıntılanmıştır.

1. Kıbrıs Olaylarının Arkaplanı

Coğrafi konumu nedeniyle birçok devlet Kıbrıs Adası'na sahip olmak istemiştir. Bu devletlerden biri olan Osmanlı Devleti tarafından 1571 yılında Kıbrıs Beylerbeyliği

kurulmuştur (Özakman, 2012, s. 14). Bu tarihten başlayarak 1877 – 1878 yılında gerçekleşen Osmanlı – Rus Savaşı'na kadar Kıbrıs Adası, Osmanlı egemenliğinde kalmış, Osmanlı Devleti'nin bu savaşta yenilmesi üzerine mülkiyeti Osmanlı Devleti'nde kalmak üzere Ada'nın yönetimi İngiltere'ye verilmiştir (Özakman, 2012, s. 20-21) Her ne kadar Kıbrıs Adası İngiltere'ye geçici olarak verilse de bir daha geri alınamamış, yeni kurulan Türk Devleti Lozan Barış Antlaşması'nda Kıbrıs'ın İngilizlere ait olduğunu kabul etmiştir (Erim, 1975, s. 2; Önalp, 2010, s. 82; Özakman, 2012, s. 40).

Rumlar, "Megali İdea" (Özakman, 2006, s. 17) amaçları doğrultusunda adada farklı zamanlarda isyanlar çıkarmış ve II. Dünya Savaşı sonrasında Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan, Kıbrıs'a self-determinasyon⁵ (self-determination) hakkının verilmesi için Birleşmiş Milletler'e (BM) başvurmuşlardır. Başvurunun reddedilmesi üzerine Kıbrıs'ta şiddet olayları artmış (Erim, 1975, s. 4-9) ve EOKA (Etniki Organasis Kiprion Agonistan – Kıbrıs Savaşçıları Milli Örgütü) adı verilen terör örgütü (Önalp, 2010, s. 95), adadaki Türk ve Rumları öldürmüştür⁶. Bu olayların ardından İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ı üçlü konferansa çağırılmış (Erim, 1975, s. 9), Londra'da 7 Eylül 1955 tarihinde gerçekleştirilen konferans bir sonuca varılmadan dağılmıştır. Buna rağmen Konferans, Kıbrıs sorununda Türkiye'nin de bir taraf ve söz sahibi olduğunun dünya kamuoyuna gösterilmiş olması açısından önemlidir (Alasya, 1992, s. 31; Çay, 1989, s. 41).

Yunanlıların ve Rumların Enosis tezine karşılık Türk hükümeti de Taksim⁷ tezini benimsemiş ve bu tezin hem İngiltere ve Yunanistan tarafından hem de Türk kamuoyu tarafından benimsenmesi için çalışmıştır. Bu tez Türk kamuoyu tarafından benimsenmiştir (Armaoğlu, 1983, s. 533).

1955 yılında yaşanan olaylardan birisi de 6-7 Eylül Olayları'dır. İstanbul'da yaşayan başta Rumlar olmak üzere azınlıklara yönelik yapılan yağma hareketleri olarak adlandırılan (Alan, 2015, s. 51) bu olaylar karşısında Türk hükümeti zor durumda kalmıştır.

Yunanistan, 1958 yılında bir kez daha BM'ye başvurmuş ancak bu başvurusunda da istediği sonucu alamamıştır. BM'nin Kıbrıs konusunda verdiği kararın önemli iki sonucu bulunmaktadır. Bu sonuçlardan ilkinde göre Türkiye, Kıbrıs konusunda aslî bir taraftır ve Ada ile ilgili alınacak herhangi bir kararda Türkiye'nin de görüşünün alınması gerekmektedir. İkinci sonuca göre ise Ada'da iki toplum yaşamaktadır ve bu iki toplumun görüşlerinin alınması gerekmektedir (Önalp, 2010, s. 100).

ABD de, NATO (North Atlantic Treaty Organization – Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) üyesi üç devletin anlaşmazlığına son vermek için bağımsızlık formülünü gündeme getirmiş ve bu formül üzerinde Londra Antlaşması ile mutabakata varılmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temel yapısı, Garanti Antlaşması ve İttifak Antlaşması'nın Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'ni oluşturacağı kabul edilmiştir (Tuncer, 2010, s. 63-64). Böylece Kıbrıs Cumhuriyeti resmi olarak kurulmuş ve BM üyesi bir devlet olmuştur (Özakman, 2012, s. 132-141). Tüm bu gelişmelere rağmen Kıbrıs'ta sorun çözülmemiş, Rumların

5 Bir devletin siyasi, ekonomik ve hâkimiyet bakımlarından kendi kendisine yetmesi ve yaşayabilmesi. Bkz. <https://www.turkcesozlukler.com/self-determination-nedir-ne-demek> (Erişim Tarihi: 01.12.2017).

6 Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Abdulhaluk Çay, Kıbrıs'ta Kanlı Noel, 1989.

7 Adanın iki toplum arasında paylaşılması (Önalp, 2010, s. 100).

Enosis planı doğrultusundaki şiddet ve terör eylemleri sürmüştür. Kıbrıs'taki Türkleri ortadan kaldırmak üzere eylemlerini sürdüren EOKA (Önalp, 2010, s. 118), en büyük katliamını tarihe "Kanlı Noel" adıyla geçen 24 – 25 Aralık 1963 Noel günlerinde gerçekleştirmiştir (Tuncer, 2010, s. 72). Türkiye, bu olayın ardından terör eylemlerini durdurmak için İngiltere ve Yunanistan'a başvurursa da bu ülkeler bildiri sunmak dışında bir eylemde bulunmamış ve bu sebeple Türkiye tarafından müdahale kararı alınmıştır. Türk jetlerinin Lefkoşa üzerindeki uçuşları, Akritas Planı⁸'nin askıya alınmasını ve Lefkoşa'nın ikiye bölünmesiyle, iki ayrı yönetime yer verilen "Yeşil Hat" Antlaşması'nın imzalanmasını sağlamıştır. Böylelikle Kıbrıs Cumhuriyeti, Rumlar tarafından yıkılmıştır (Özakman, 2012, s. 184-188-190-191).

Yaşanan sorunlara bir çözüm bulunamaması üzerine Türkiye, 13 Şubat 1964 yılında Güvenlik Konseyi'ne başvurmuş, ancak sorun burada da çözüme kavuşturulamamıştır (Tosun, 2001, s. 103). Makarios'un Kıbrıs'ta zorunlu askerlik sistemini getirmesi ile Rumları askere almaya başlaması ve yurtdışından silahlar getirtmesi sonucu Türk Hükümeti, Kıbrıs'a müdahale etme kararını kesinleştirmiştir (Armaoğlu, 1983, s. 788). 5 Haziran 1964 yılında müdahale için hazırlıklar yapılırken ABD Başkanı Johnson tarafından gönderilen ünlü "Johnson Mektubu"⁹ ile Türk Hükümeti Kıbrıs Harekâtını yapmaktan vazgeçmiş ve bu harekât 10 yıl sonra, 1974 yılında gerçekleştirilebilmiştir.

2. 1960'lı Yıllarda Türk-Amerikan İlişkileri

Türk – ABD ilişkilerinin bugünkü anlamdaki başlangıcı 1947 yılında imzalanan Truman Doktrini olsa da (Türkmen, 2012, s. 12), bu iki ülke arasındaki ilişkiler Amerika ile Osmanlı Devleti arasında 1830 yılında imzalanmış olan Ticaret ve Seyri Sefain Antlaşması'yla başlamıştır (Armaoğlu, 2017, s. 11-12). Türkiye ile ABD arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden kurulduğu 1927 ile 1939 tarihleri arasındaki dönemde Türkiye'nin ve ABD'nin dış politikalarının büyük ölçüde örtüşmesi ve ABD'nin süren izolasyonizmi ile Türkiye'nin ise yeni kurulan Cumhuriyetini sağlamlaştırma çabaları bu iki devletin birbirine karşı belirli bir mesafede kalmalarını sağlamıştır (Türkmen, 2012, s. 48).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye – ABD yakınlaşmasını sağlayan iki temel olaydan birini ABD tarafından savaş sonrasında hasar gören ülkelere yapılan yeniden kalkınma yardımları oluşturmaktadır. Bu yardımlardan en önemlileri olan Truman Doktrini ile Marshall Yardımları'nın yanı sıra ABD, özel olarak Türkiye'ye 1950 – 1960 yıllarında da ekonomik ve askerî yardımlarını sürdürmüştür. Türkiye ile ABD arasındaki yakınlaşmayı sağlayan diğer olay da Kore Savaşı ve NATO üyeliği olmuştur (Arda, 2018, s. 43-44).

Soğuk Savaş'ın Türkiye ile ABD arasındaki ilişkiyi daha da yakınlaştırması sonucu 1954 yılında İncirlik Hava Üssü ABD'nin hizmetine sunulmuş, 1955 yılında da aralarında kurucu üye olarak Türkiye'nin de bulunduğu CENTO (Central Treaty Organization – Merkezi Antlaşma Teşkilatı) kurulmuştur (Yüksel, 2013, s. 95). 1959 yılında ABD'nin

8 Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Türkleri adadan sürmek ve Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmak için hazırladığı plandır. Bu plana göre Türkler ani bir saldırı ile yok edilecek ve Kıbrıs Yunanistan'a bağlanacaktır (Tuncer, 2010, s. 69-70).

9 Ayrıntılı bilgi için bkz. Haluk Şahin. (1987). *Gece Gelen Mektup*, İstanbul.

Türkiye'ye Jüpiter Füzelerini yerleştirmesine izin verilmiş (Durmuş, 2011, s. 6), bu füzeler ise Küba Füze Krizi'nin yaşanmasında etkili olmuştur (Arda, 2018, s. 116-117).

Türkiye ile ABD arasında bunalıma neden olan olaylardan birisi de 1964 Kıbrıs Bunalımı sırasında Başkan Johnson tarafından Başbakan İnönü'ye yazılan "Johnson Mektubu" olmuştur. Aynı zamanda mektup, Türk dış politikasının şekillenmesinde de bir dönüm noktası olmuştur (Boz, 2011, s. 284). Michael M. Gunter'e (2005, s. 118) göre bu mektup, Türkiye ile ABD arasındaki balayı ilişkisini bitirmiş, ortak ilişkilere daha gerçekçi yaklaşılmasına neden olan dönemin başlamasında etkili olmuştur. Mektupla birlikte Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, dış politikalarında yalnızca ABD ile olan ilişkilerin olmadığını anlamış ve dış politikalarını şekillendirirken dünyada ve özellikle de kendi buldukları bölgedeki diğer ülkelerin olduğunu akıllarında tutmuşlardır. Böylece Türkiye, ABD'ye karşı temkinli davranmaya başlamıştır. Bu mektup, Türk dış politikasında çok yönlülüğe geçişin başlangıcı sayılmış ve Türkiye, SSCB, Orta Doğu ülkeleri ve diğer üçüncü ülkelerle ekonomik ve siyasi ilişkilerin artırılması için çalışmalar yapmaya başlamıştır (Boz, 2011, s. 284-285-292).

1945 yılında önemli bir aşaması geçilen, 1947 yılından başlayarak hızla ilerleyen Türkiye – ABD ilişkileri, 1964 yılında gönderilen Johnson Mektubu olayı ile sarsılmış ve iki ülke arasındaki ilişkiler uzaklaşma eğilimine girmiştir. 1980 yılına kadar sürecek olan bu uzaklaşma eğilimi gün geçtikçe artmış ve 1947 – 1964 yılları arasında yaşanan güçlü ittifak durumundan büyük ölçüde uzaklaşmıştır. Her ne kadar 1964 – 1980 yılları arasındaki Türkiye – ABD ilişkilerinin önemini yitirdiği söylene de, bu dönemde iki ülke arasındaki ilişkilerin önem kaybettiği bir olay yaşanmamış, sadece bir duraklama dönemi yaşanmıştır (İlhan, 2015, s. 269).

3. Johnson Mektubu ve Sonuçları

NATO'ya üye olduktan sonra iyi ilişkiler sürdürmeye çalışan Türkiye ile Yunanistan arasında sorun yaşanmasına neden olan ilk olay, Kıbrıs'ta yaşanan sorunlar olmuştur (Paksoy, 2019, s. 84). Bu iki ülkenin NATO'ya üye olması ve Batı bloğu içinde yer alması, NATO'nun ve ABD'nin bu iki ülke arasında varolan sorunlara müdahil olmasına neden olmuştur (Ergüç, 2017, s. 257). ABD'nin bu iki ülke arasında yaşanan olaylarla ilgilenmesindeki amaç ise bu bölgedeki genel dengenin SSCB lehine değişmesini ve SSCB'nin bu bölgeye nüfuzunu önlemek olmuştur (Brands, 1987, s. 350-355).

Kıbrıs'ta Türk ve Rum kesimi arasında yaşanan gerilim 1960'lı yıllarda da sürmüş ve Rum çeteciler en vahşi eylemlerini 1963 yılı Noel gecesinde gerçekleştirmişlerdir (Önalp, 2010, s. 129). Kıbrıs'ta yaşanan şiddet olayları üzerine Türkiye, Kıbrıs'a müdahale kararı almış ve karar hakkında Amerikan Büyükelçisi Raymond Hare bilgilendirilmiştir. Büyükelçi ise durumu Washington'a bildirmiş¹⁰, Washington da Büyükelçi Hare'den müdahaleyi önlemesini istemiştir. Bunun ardından Büyükelçi Hare,

10 Büyükelçi Hare'nin ABD'ye gönderdiği telgraf için bkz. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvii/4757.htm> (Telgraf, "TelegramFromtheEmbassy in TurkeytotheDepartment of State Ankara, June 4, 1964, 6 p.m." başlığıyla 50. madde de yer almaktadır.)

Başbakan İnönü'den 24 saatlik bir süre istemiş¹¹ ve ertesi gün de Johnson Mektubu Türkiye'ye gönderilmiştir (Şahin, 2002, s. 25-26).

Her ne kadar tarihe mektup olarak geçse de aslında Washington'dan Ankara'ya şifreli teleksle gönderilen bu mesajı (Şahin, 2002, s. 16) Başkan Johnson yazmamıştır. Kaynaklaragörebumesajı yazarlar Dışişleri Bakanı Dean Rusk, Bakan Yardımcılarından Harlan Cleveland ve onun yardımcısı Joseph Sisco'dur. Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball da mesajın müsvedde hâlini görenler arasında bulunmaktadır. Başkan Johnson tarafından yazılmamış olsa da bu sert üsluplu mesajın siyasi sorumluluğu ise Başkan Johnson'a aittir (Şahin, 1987, s. 13).

Gönderilen bu mektup sonrasında Türkiye, Kıbrıs'a yönelik gerçekleştireceği askerî müdahaleden vazgeçmiştir. Bu dönemde Türk kamuoyu böyle bir mektubun yazıldığından haberdar olsa da içeriği hakkında bir bilgi sahibi olamamıştır. Mektubun içeriği 1966 yılında Türk kamuoyuna duyurulmuştur.¹² Sert bir üslupla yazılmış olan bu mesaj Türk hükümeti tarafından hayal kırıklığı ile karşılanmıştır. Her dönem müttefik olarak görülen ve her zaman yanında yer aldıkları ABD, kendi çıkarına ters düştüğü anda Türkiye'yi yalnız bırakmıştır.

Türkiye'ye gönderilen bu mektupta dikkati çeken iki maddeden biri ABD tarafından verilen askerî teçhizatın ABD izin vermediği sürece kullanılamayacağı, diğeri de Türkiye'ye yönelik gerçekleşecek olası bir SSCB saldırısı karşısında NATO'ya üye olan ülkelerin Türkiye'ye yardım etmeyeceğidir.¹³ Söz konusu her iki madde de Türkiye tarafından tepki ile karşılanmıştır. O döneme kadar Türkiye dış politikasını Batı ittifakı üzerine kurmuşken, ABD, olası bir SSCB saldırısı karşısında Türkiye'nin korunmayacağını dile getirmiştir. Bu yönüyle mektup, Türkiye'nin dış politikada yalnız kalabileceği mesajına sahiptir (Ergüç, 2017, s. 265).

13 Haziran 1964 tarihinde Başbakan İnönü tarafından Johnson Mektubu'na yanıt niteliğinde olan bir mesaj gönderilmiştir.¹⁴ Gönderdiği mesajında İnönü, Johnson'un mesajında belirttiği noktaları yanıtlamış ve genel olarak olası bir SSCB saldırısı karşısında NATO'dan yardım göremeyeceğinin açıklanmasının Türkiye'yi hayal kırıklığına uğrattığından, Türkiye'nin müdahale girişiminden önce ABD ile istişarede bulunduğundan bahsetmiştir (Şahin, 2002, s. 127-137).

İnönü, mektubunu Johnson kadar sert bir üslupla yazmamıştır. Johnson'ın mesajında ilettiği her bir noktaya İnönü mesajında yanıt vermiştir. 22 – 23 Haziran 1964 yılında İnönü Washington'a giderek burada Johnson ile görüşmüştür.¹⁵ Görüşmenin gerçekleştiği sırada Johnson tarafından Yunanistan Başbakanı Yeorgios Papandreu da Washington'a davet edilmiş ve Papandreu Washington'a gelmiştir. Her ne kadar

11 Büyükelçi Hare'nin ABD'ye gönderdiği telgraf için bkz. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4757.htm> (Telgraf, "TelegramFromtheEmbassy in TurkeytotheDepartment of State Ankara, June 5, 1964, 1 a.m." başlığıyla 53. madde de yer almaktadır.)

12 Bkz. Hürriyet, 13 Ocak 1966

13 <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4757.htm> (Erişim Tarihi: 01.11.2018); mektubun Türkçe çeviri metni için bkz. Şahin, 2002, s. 121-125

14 Mektubun tam metni için bkz. Şahin, 2002.

15 <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4758.htm> (Erişim Tarihi: 01.11.2018).

Johnson iki ülke arasında arabuluculuk görevi üstlendiği izlenimi uyandırır da, her iki liderle de ayrı ayrı görüşmüştür (Ergüç, 2017, s. 267-268). İnönü'nün gerçekleştirdiği Amerika ziyaretinin diplomatik açıdan en büyük başarısı ise Londra ve Zürih antlaşmalarının yürürlükte olduğunun Amerika tarafından da benimsenmesi olmuştur (Şahin, 1987, s. 87).

Johnson Mektubu'nu önemli kılan unsurlardan birisi, Türkiye – ABD ilişkisinin yönünü değiştirmesi olmuştur. Fahir Armaoğlu'nun (1983, s. 789) da belirttiği gibi, “*Nasıl 12 Mart 1947 tarihli Truman Doktrini Türk – Amerikan ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuş ise 5 Haziran 1964 tarihli Johnson Mektubu da, Truman Doktrininin açmış olduğu sağlam bir dönemi tersine çeviren bir dönüm noktası olmuştur.*” Bu “Nasıl bir dönüm noktasıdır?” Mektup öncesi ve sonrası dönem karşılaştırıldığında eylem düzeyinde çok bir değişiklik yaşandığı görülmektedir. Türkiye'nin NATO üyeliği devam etmiş, ülkede bulunan Amerikan üsleri kapatılmamış, iki ülke arasında daha önce imzalanmış olan antlaşmalar iptal olmamıştır. Değişen durum ise, Türkiye'nin dünyaya bakışı ve dünyadaki konumunu değerlendirmesi olmuştur (Şahin, 1987, s. 109). Kıbrıs olaylarının şiddetinin arttığı dönemde İnönü, Time dergisinin Orta Doğu muhabirine bir demeç vermiş ve bu demecinde de bir söz söylemiştir; “*Müttefiklerimiz bu ittifakı dağıtma gayretlerinde muvaffak olurlarsa yeni şartlarda yeni bir dünya kurulur ve Türkiye’de bu yeni dünya da kendisine bir yer bulacaktır.*”¹⁶ Bu sözle İnönü, Türkiye'nin Batı ile olan ittifakının tartışılabilir olduğunu belirtmiştir (Yamak, 2017, s. 70).

Johnson Mektubu Türk kamuoyundaki Amerikan algısının değişmesinde etkili olmuştur. Her ne kadar 1966 yılında mektubun tam içeriği kamuoyuna duyurulsa da, mektubun yazıldığı 1964 yılından başlayarak Türk kamuoyundaki Amerikan algısının değiştiği görülmektedir. Bunun nedeni ise her ne kadar içerik bilinmese de mektubun Kıbrıs'taki katliamlara karşı yapılacak Türk müdahalesini durdurduğunun bilinmesidir. Bu mektup, Türkiye’de ABD’nin bir ihaneti olarak görülmüştür.

Genel olarak bakıldığında Johnson Mektubu'nun Türk dış politikasında bir sorgulamayı başlattığı ve bu sorgulamayla birlikte Türkiye'nin bütünüyle ABD'nin çatısı altında olmanın doğru olmadığını anladığı görülmektedir. Böylece mektup, Türkiye'ye ABD ve NATO'dan tümüyle ayrılmadan başka yeni yollara da başvurulması gerektiğini göstermiştir. Böylece Türkiye, SSCB ve Üçüncü Dünya ülkeleriyle olan ilişkilerini geliştirmiş ve çok yönlü bir dış politika geliştirme çabasına girmiştir. Dolayısıyla Johnson Mektubu kısa vadede Türkiye'nin elini bağlasa da, uzun vade de önemli yararları da olmuştur (Ergüç, 2017, s. 274).

4. Yöntem

Johnson Mektubu ile ilgili haberlerin basındaki sunumunu araştırmaya yönelik bu çalışmanın örneklemini 1964 – 1966 yılları arasında yayımlanan *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Tercüman* gazeteleri oluşturmaktadır. Söz konusu gazetelerden *Cumhuriyet* merkezden sola doğru, *Hürriyet* merkezde, *Tercüman* ise merkezden sağa doğru bir

¹⁶ *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1964.

çizgide olduğu için çalışmada yer almıştır. Bununla birlikte *Hürriyet* gazetesinin Kıbrıs sorununa özel ilgi göstermesi anlamında çalışmada yer alması önemli görülmektedir. İnceleme, Johnson Mektubu'yla ilgili haberlerin basında yer almasına göre 6 – 20 Haziran 1964, 21 – 30 Haziran 1964 ve 28 Aralık 1965 – 31 Ocak 1966 tarih aralıklarında 3 dönemde yapılmıştır. Duyurum haberleri olarak adlandırılan 6 – 20 Haziran 1964 döneminin belirlenmesinde Johnson Mektubu'nun Türkiye'ye gelmesi, sonrasında yaşanan genel olaylar ve İsmet İnönü'nün mektuba verdiği yanıt etkili olurken, gelişim haberleri dönemini oluşturan 21 – 30 Haziran 1964 tarihinin belirlenmesinde Johnson'un mesajında İsmet İnönü'yü ABD'ye davet etmesi üzerine İnönü'nün ABD'ye gitmesi ve 28 Aralık 1965 – 31 Ocak 1966 tarihi aralığı olan sona eriş haberleri döneminin belirlenmesinde de Johnson Mektubu'nun içeriği ile ilgili haberlerin gazetelerde yer alması etkili olmuştur.

Nitel içerik çözümlemesi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen incelemede amaç, haberlerin sunumunda gazetelerin tutumlarını ortaya koymaktır. Nitel içerik çözümlemesi ile örneklem olarak belirlenen gazetelerin haberlerdeki söylemleri incelenmiştir. Sadece bir betimleme ve tasvir tekniği olmayan içerik çözümlemesi, çıkarım yapma yoluyla sosyal gerçekliğin belirli boyutlarını araştırmaktadır (Gökçe, 2006, s. 19). Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile önemli hale gelen (Balcı, 1997, s. 235) içerik çözümlemesinin temel amacı toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu çözümleme yöntemi ile veriler tanımlanarak verilerin içinde saklı olabilecek gerçeklikler açıklanmaya çalışılır. Bu yöntemde birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar bağlamında bir araya getirilerek okuyucunun anlayacağı şekilde düzenlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). Bu yöntem, nicel içerik çözümlemesi ve nitel içerik çözümlemesi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Geray, 2006, s. 147). Nicel içerik çözümlemesi yönteminde sayma işlemi önemliken nitel içerik çözümlemesi yönteminde ise anlam birimleri ön plana çıkmaktadır (Güngör ve Binark, 1993, s. 126). Nicel içerik çözümlemesinde sıklık dağılımı kullanılırken nitel içerik çözümlemesinde ise çıkarımlarda bulunmak amacıyla sıklık dağılımları kullanılmaz. Bunun yerine nitel içerik çözümlemesi özelliklerin bulunup bulunmadığıyla ilgilenmektedir. Bu durumda iki yaklaşım arasındaki temel farkı oluşturmaktadır (Çebi, 2003, s. 15).

Çalışmada uygulanan nitel içerik çözümlemesiyle haberlerde amaca ve temel teze uygun olarak öznelerin açıklamalarından ve gelişmelere odaklanan haberlerden alıntılar yapılmıştır. Örneğin duyurum haberleri kategorisinde hayal kırıklığı temasının gösterilmesi amacıyla "*Erim'in verdiği demeç*" başlıklı haber seçilmiştir.

Çalışmanın amacı kapsamında şu sorular yanıtlanmaya çalışılmıştır:

- Örneklem olarak belirlenen gazeteler iç politikaya uygun sunumlar yapmışlar mıdır?
- Örneklem olarak belirlenen gazeteler arasında haber sunum şekillerinde farklılıklar var mıdır?
- Gazeteler haberleri verirken akredite kaynaklara yer vermişler midir?
- Belirlenen 3 dönemde gazetelerin haber sunumlarında bir değişiklik yaşanmış mıdır?
- Farklı siyasal düşünceye sahip olan gazeteler dış politikayı ilgilendiren bir konuda haberleri verirken aynı düşünce üzerinde birleşebilmişler midir?

5. Johnson Mektubu Haberlerinin Çözümlemesi

Johnson Mektubu haberlerinin gazetelerdeki sunum biçimlerinin ve bu haberlere ilişkin gazetelerin tutumlarının incelendiği bu çalışmada, *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Tercüman* gazetelerinde belirlenen dönemlerde yayımlanan konu ile ilgili bütün haberler çözümlenmiştir.

Tablo 4.1. Johnson Mektubu haberlerinin gazetelere göre dağılımı

Gazeteler	6 – 20 Haziran 1964	21 – 30 Haziran 1964	28 Aralık 1965 – 31 Ocak 1966	Toplam
Cumhuriyet	32	20	33	85
Hürriyet	24	23	21	68
Tercüman	18	15	17	50
Toplam	74	58	71	203

Çalışmada 3 döneme ayrılarak incelenen Johnson Mektubu ile ilgili 3 gazetede toplam 203 haber bulunmaktadır. Belirlenen tarihler aralığında en fazla haberin *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandığı görülürken en az habere ise *Tercüman* gazetesinde rastlanmıştır. 6 – 20 Haziran 1964 tarihleri arasında birinci sayfasında konu ile ilgili 32 haber bulunan *Cumhuriyet* gazetesinde 30 tane de devam haber niteliğindeki haberlere yer verilmiştir. Bu sayı 21 – 30 Haziran 1964 tarihleri arasında 20 haber, 28 Aralık 1965 – 31 Ocak 1966 tarihleri arasında ise 21 haber olarak karşımıza çıkmaktadır. *Hürriyet* gazetesinde devam haber niteliğinde 6 – 20 Haziran 1964 tarihleri arasında 10 haber, 21 – 30 Haziran 1964 tarihleri arasında 18 haber ve 28 Aralık 1965 – 31 Ocak 1966 tarihleri arasında da 19 haber bulunmaktadır. *Tercüman* gazetesinde ise üç dönem için sırasıyla 17, 14, 14 tane devam haber yer almaktadır.

Johnson Mektubu ve bu mektup sonrası yaşanan gelişmelerle ilgili gazetelerde yer alan haberlerin sayısal fazlalığı, bu gazetelerin konuya ilişkin verdikleri önemi ortaya koymaktadır. Bu bağlamda *Cumhuriyet* gazetesinin seçilen diğer iki gazeteye göre Johnson Mektubu ile ilgili haberlere daha fazla yer vererek konuyu kamuoyunun gündemine daha fazla taşıdığını söylemek mümkündür.

Çalışmada 3 döneme ayrılarak incelenen Johnson Mektubu ile ilgili haberler için üç kategori oluşturulmuştur. ABD Başkanı Johnson tarafından Türkiye'ye gönderilen mesaj ile ilgili bilgilerin aktarıldığı birinci dönemdeki haberleri "duyurum haberleri", Johnson Mektubu'nun gönderilmesinden sonra yaşanan gelişmelerin yer aldığı ikinci dönemdeki haberleri "gelişim haberleri" ve Johnson Mektubu'nun içeriği ile ilgili haberlerin bulunduğu üçüncü dönemdeki haberleri de "sona eriş haberleri" olarak belirtmek mümkündür.¹⁷

17 Gazetelerde yer alan haberler çalışmada örnek olarak verilirken, gazetelerin haberlerin sunumunda yaptığı yazım ve anlam hatalarından yaşamsal olanları düzeltilmiş ancak -de/da ayrımı gibi hatalar düzeltilmemiştir.

5.1. Duyurum Haberleri

Bu dönemdeki haberlerin içeriklerine bakıldığında, Başkan Johnson'ın Başbakan İnönü'ye gönderdiği mesaj, bu mesaj ile Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik müdahalesinin durdurulması, İnönü'nün ABD'ye daveti ve gideceğinin bildirilmesi, İnönü'nün Johnson'un mesajına verdiği yanıt, güvenoyu tartışmaları gibi konuların olduğu görülmektedir.

6 – 20 Haziran 1964 tarihleri arasında kapsayan bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesinde Johnson Mektubu ve mektubun gelişinden sonra yaşanan gelişmeler ile ilgili 32 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan bu haberlerin genelinde ABD'ye yönelik bir "hayal kırıklığının ve sitemin" etkili olduğu söylenebilir.

Johnson Mektubu, Türk – ABD ilişkileri bakımından bir dönüm noktası olmuştur. Mektup ile birlikte Türk kamuoyundaki ABD'ye yönelik iyimser yaklaşım yerini ABD karşıtlığına bırakmıştır. Bu durum Türk basınında da kendini göstermiş ve haberlerde verilen konular arasında yer almıştır. *Cumhuriyet* gazetesinin Türk halkında değişen ABD algısını belirttiği örnek "*Erim'in verdiği demeç*"¹⁸ başlıklı haberde karşımıza çıkmaktadır. Bu haberde Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı Prof. Nihat Erim'in sözlerini aktaran gazete, ABD'nin davranışından dolayı Türk kamuoyunun hayal kırıklığına uğradığını belirtmiştir. Haber, gazetede şu şekilde yer almıştır:

"... Bu arada Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı Prof. Nihat Erim, bugün verdiği bir demeçte, Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'nin Kıbrıs'a askerî bir müdahalede bulunmasına engel olmakla, omuzlarına büyük bir sorumluluk yüklediğini söylemiştir. Erim müdahale hakkını kastederek «Amerika'nın Türkiye'yi, Kıbrıs meselesini halletmek için sahip olduğu hayati imkândan mahrum etmeyeceğini ümit ederim» demiştir. Erim, Türk kamuoyunun bu davranış dolayısıyla uğradığını sözlerine eklemiştir."

Özellikle gönderilen mesajla birlikte Kıbrıs'a yapılacak bir Türk müdahalesinin engellenmesi basında önemli bir yer tutmuştur. *Cumhuriyet* gazetesinde de sıklıkla bu konuya değinilmiştir. Kıbrıs'a müdahale edilmesinin bugün engellense de mutlaka gerçekleşeceği temasını işleyen *Cumhuriyet* gazetesi bu durumu dönemin Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'in sözlerini başlıkta vererek göstermiştir: "*Erkin "Eğer böyle giderse bir gün Kıbrıs'a çıkartma yapmamız mukadder" dedi.*"¹⁹ Bir başka örnek ise "*Türkiye Kıbrıs'a çıkartma kararından vazgeçmedi*"²⁰ başlıklı haberdir. Bu haberde ismi verilmeyen bir hükümet üyesinin dedikleri okuyucuya aktarılmış, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale kararını "*bir süre için «geri bıraktığı» ifade edilmiştir.*"

İsmet İnönü'nün yanıt mektubu ile ilgili haberlerin de verildiği görülen gazetede "İnönü Johnson'un davetini kabul ettiğini bildirdi"²¹ başlıklı haber yer almıştır. Bazı yetkili kaynaklardan alınan bu mektubun içeriği ile ilgili bilgilerin aktarıldığı haberde Kıbrıs'a bir Türk müdahalesinin olabileceği belirtilmiştir.

İsmet İnönü ilk kez ABD'ye Başkan John F. Kennedy'nin cenaze törenine katılmak

18 Cumhuriyet, 7 Haziran 1964.

19 Cumhuriyet, 6 Haziran 1964.

20 Cumhuriyet, 8 Haziran 1964.

21 Cumhuriyet, 13 Haziran 1964.

için gitmiştir. İnönü ABD’de bulunduğu sırada Türkiye’de muhalefet hükümet ortağı CKMP’nin hükümetten çekilmesini sağlamış, böylece hükümet düşmüş ve İsmet İnönü’nün başbakanlık süreci bitmiştir. İnönü ikinci kez ABD’ye gitmeden önce tekrar böyle bir olay yaşamamak için Meclis’ten güvenoyu almak istemiştir (Şahin, 2002, s. 80-82). Bu olay da o dönemde gazetelerdeki yerini almıştır. Bu konuda *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan haberlerden ilki “*Başbakan İnönü Meclisten dün güven oyu talep etti*”²² başlığıyla verilmiştir. Bir diğer haber ise “*AP ve CKMP güven oyuna gidilmesine lüzum görmüyor*”²³ başlığıyla yayımlanmıştır.

Bu dönemde gazetelerde yer alan haberlerin konularından birisi de Johnson’ın İnönü’ye gönderdiği mesajın içeriği ile ilgilidir. Her ne kadar mesajın tamamı bu dönemde kamuoyuna duyurulmamış olsa da mesajda yer alan bazı hususlar gazetelerde kamuoyuna sunulmuştur. *Cumhuriyet* gazetesinde de bu konudaki haberini “*Johnson’a göre Türkiye’nin tek başına müdahale hakkı yok*”²⁴ başlığıyla vermiştir. Verilen başlıktan da anlaşılacağı gibi bu düşünce Johnson’a aittir ve gazete de söz konusu düşüncenin Johnson’a ait olduğunu belirtmektedir. Haberin alt başlığı ise “*Başbakan İnönü ise verdiği cevapta, Johnson ile aynı kanaatte bulunmadığını bildirdi*” şeklindedir. Johnson’ın mesajının içeriği göz önünde bulundurulduğunda üslubunun sert olduğu bilinmektedir. Bu ise o dönemde kamuoyunun Amerika’ya karşı olan algısının değişmesinde etkili olmuştur.

Söz konusu dönemde *Hürriyet* gazetesinde ise Johnson Mektubu olayı ve sonrasında yaşanan gelişmelerle ilgili 24 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan bu haberlerin geneline bakıldığında *Hürriyet* gazetesinde de *Cumhuriyet* gazetesine benzer bir şekilde ABD’ye yönelik bir kızgınlığın ve kırgınlığın egemen olduğunu söylemek mümkündür.

Hürriyet gazetesinde Johnson Mektubu ile ilgili ilk haberini 6 Haziran 1964 tarihinde “*Amerika, çıkarmamızı yine önledi*”²⁵ başlığıyla vermiştir. Gazeteye göre daha öncede yapılması planlanan Kıbrıs’a yönelik çıkarma hareketlerinde olduğu gibi ABD bu çıkarmaya da engel olmuştur. Kıbrıs sorununun çözümü için artık tek çıkar yolun Türkiye tarafından Kıbrıs’a yönelik gerçekleştirilecek olan bir müdahalenin olduğu ifade edilen *Hürriyet* gazetesinde, ABD’nin Türkiye’nin bu müdahale kararını 24 saat müddet isteyerek engel olduğu belirtilmiştir:

“Evvelki gece 20.30 da başlayıp sabaha kadar devam eden Bakanlar Kurulu toplantısında, artık tek çıkar yol olarak müdahale edilmesi ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Kıbrıs’a girip yeşil hatta kadar olan kısmı kontrol etmesi kararı alınmış, ancak Amerika’nın Ankara Büyükelçisi Raymond Hare; henüz herşeyin bitmediğini, buhranın halli için Hükümetinin elinden geleni yapacağını bildirerek 24 saat mehil istemiştir.”

İstenilen bu sürenin verildiğinin belirtildiği haberde bu süre sonunda Başkan Johnson tarafından Başbakan İnönü’ye gönderilen mesajın iletildiği söylenmiştir. Mesajın içeriği ile ilgili kesin bir bilginin olmadığı belirtilen haber, “... *Mahiyeti hakkında kesin bilgi verilmeyen mesajında Johnson, Türk Hükümetine ‘itidal’ tavsiye etmekte, Türkiye’ye Ada’daki Türklerin haklarını koruyacağını, Türkiye’nin müdahalesinin ‘bir savaşa yol*

22 Cumhuriyet, 16 Haziran 1964.

23 Cumhuriyet, 17 Haziran 1964.

24 Cumhuriyet, 16 Haziran 1964.

25 Hürriyet, 6 Haziran 1964.

açabileceğini' bildirmektedir." şeklinde sürmüştür.

Kıbrıs'a yapılacak bir Türk müdahalesinin ABD tarafından engellendiğini sıklıkla belirten gazete, bir gün mutlaka Türkiye tarafından Kıbrıs'a yönelik bir müdahalenin yapılacağı temasını da işlemiştir. Bu düşüncesini ise dönemin Başbakanı ve Dışişleri Bakanının sözlerini başlıkta vererek göstermiştir. "İnönü: 'Kıbrıs için kararımız kesin' dedi"²⁶ başlığıyla verilen haberde, Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin haklarının sağlanması için Türkiye'nin yapması gereken ne varsa yapacağı İnönü'nün sözleriyle belirtilmiştir. Kıbrıs'a yönelik müdahalenin bir gün mutlaka yapılacağına dile getirildiği diğer bir haber ise "Erkin: Kıbrıs'a gitmemiz mukadder, dedi"²⁷ başlığıyla verilmiştir. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'in sözlerinin yer aldığı bu haberle *Hürriyet* gazetesi de Kıbrıs'a bir müdahalenin yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Gazete, Kıbrıs'a yönelik bir müdahalenin yapılması gerektiği görüşüne sahip olduğunu *New-York Times* gazetesinin yayımladığı habere yer vererek de göstermiştir. "*New-York Times'a göre teminatçı devletlerin Kıbrıs'a müdahale etmeleri lâzım*"²⁸ başlığıyla verilen habere göre *New-York Times* gazetesi Kıbrıs'ta yaşanan sorunların nedeni olarak Rumları görmekte ve eleştirmektedir. *Hürriyet* gazetesi de bu habere yer vererek aslında Türklerin müdahale etme kararının yanlış bir karar olmadığını başka bir gazetenin söylediklerini kanıt vererek göstermiştir.

Johnson'ın Türkiye'ye gönderdiği mesajla ilgili ABD'de ve İngiltere'de yayımlanan gazeteler tarafından verilen haberler de *Hürriyet* gazetesinde yayımlanmıştır. "*Türkler boyun eğdi*"²⁹ başlığı altında yer alan bu haberde, o dönemde ABD'nin en büyük tirajlı gazetesi olan *Daily News*, *New-York Post* ve *New-York Herald Tribune* gazetelerinde yer alan haberlerin manşetlerine yer verilmiştir. Habere göre, *Daily News* gazetesi "Johnson, Kıbrıs taarruzunu önledi. Türkler boyun eğdi, çıkartma iptâl edildi.", *New-York Post* gazetesi "Johnson, Türklerin Kıbrıs taarruzunu önledi", *New-York Herald Tribune* gazetesi "Kıbrıs krizinde yeniden alevlenme, Johnson, Türk istilasını bertaraf etti. Yunanistan hazır", *İnönü Washington'a çağrıldı*" ve İngiliz basını da "Johnson, Türkiye'yi durdurdu" şeklinde başlıklar vermişlerdir. "Taarruz, istila, bertaraf etmek, durdurmak, önlemek" gibi kelimeler kullanarak Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik gerçekleştireceği müdahaleyi haksız gibi gösteren bu gazetelere yönelik *Hürriyet* gazetesinde bir kızgınlık ve sitemin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

İsmet İnönü'nün Johnson'a verdiği yanıt gazetelerde yayımlanan konular arasında olmuştur. *Hürriyet* gazetesi de bu konudaki haberini "İnönü, Johnson'a cevabını verdi"³⁰ başlığıyla duyurmuştur. İnönü'nün mektubunun metninin tam hâlinin açıklanmamış olduğunun belirtildiği haberde, İnönü'nün Johnson'ın mesajında yer alan hususları yanıtladığı, Türkiye'nin adaya müdahale etme nedenlerinin neler olduğu yer almış ve ABD'nin Kıbrıs'ta yaşanan olayları önleyip önlemeyeceği sorulmuştur.

26 *Hürriyet*, 6 Haziran 1964.

27 *Hürriyet*, 6 Haziran 1964.

28 *Hürriyet*, 6 Haziran 1964.

29 *Hürriyet*, 9 Haziran 1964.

30 *Hürriyet*, 10 Haziran 1964.

İsmet İnönü'nün ABD'ye gitmeden önce Meclis'ten güvenoyu almak istemesi süreci ile ilgili haberlere *Hürriyet* gazetesinde de yer verilmiştir. ABD'ye ilk seyahati sırasında muhalefet partileri tarafından hükümetin düşürülmesi olayını yaşayan İnönü, ikinci ziyareti sırasında böyle bir olayla karşılaşmamak için güvenoyu oylamasının yapılmasını istemiştir. *Hürriyet* gazetesi de, "*Mecliste Kıbrıs hakkında izahat veren İnönü, dün güven oyu istedi*"³¹ başlıklı haberinde bu noktaya değinmiştir: "İnönü'nün güven oyuna gitmesinin sebebi, Amerika gezisi arifesinde diğer partilerin, Hükümetin, bir azınlık Hükümeti olması sebebiyle düşmesi lâzım geldiğini söylemelerinden ileri gelmektedir. İnönü, böylece kendisini, Meclisten güven ile teçhiz edilmiş olarak Amerika karşısında daha kuvvetli bulacağından emindir."

Tercüman gazetesinde Johnson Mektubu ve sonrasında yaşanan olaylarla ilgili ilk dönemde 18 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan bu haberlerde genel olarak, Johnson'ın gönderdiği mesajın ve ABD'nin Kıbrıs olayında göstermiş olduğu tutumlardan dolayı ABD'ye yönelik bir "hayal kırıklığının" hâkim olduğunu söylemek mümkündür.

Gazetede konu ile ilgili ilk haber 6 Haziran 1964 tarihinde "*Kıbrıs'a bir çıkarma yapmamız mukadder*"³² başlığıyla verilmiştir. Sadece başlığa bakılarak kimin söylediği anlaşılabilen bu sözü başlıkta kullanan gazete, *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde olduğu gibi Kıbrıs'a bir gün müdahale edileceği temasını işlemiştir. Habere bakıldığında başlıkta verilen bu sözlerin dönemin Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'e ait olduğu anlaşılmaktadır. *Tercüman* gazetesi de Kıbrıs'a yönelik bir müdahalenin kaçınılmaz olduğu temasını Dışişleri Bakanının sözlerini aktararak vermiştir: "... *Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin «Arabulucu bir çözüm yolu bulamadığını itiraf etti, eğer Rumlar hareketlerine devam ederlerse günün birinde Kıbrıs'a çıkmamız mukadderdir» demiştir.*" Gazetenin yedinci sayfasında devamı verilen haberde "*Teminatçı devletler Kıbrıs'a müdahale etmelidir*" ara başlığı kullanılmıştır. Bu haber ile gazete, Kıbrıs'a yönelik bir müdahalenin olması gerektiği görüşünü *New-York Times* gazetesinin yayımladığı bir habere yer vererek göstermiştir. Adada yaşanan bütün sorunların sorumluluğunun ve suçunun Rumlarda olduğunu belirten *New-York Times* gazetesine göre İngiltere, Türkiye ve Yunanistan, Kıbrıs Adası'na müdahale etmelidir. Müdahale görevi sadece bu teminatçı devletlerin değil, aynı zamanda BM'nin de görevidir. Böylece *Tercüman* gazetesi Kıbrıs'a yönelik gerçekleştirilecek olan bir müdahalenin haksız bir karar olmadığını bir Amerikan gazetesinin haberini vererek göstermiştir.

İncelenen diğer iki gazetede olduğu gibi *Tercüman* gazetesinde de İsmet İnönü'nün Meclis'ten güvenoyu istemesi konusuyla ilgili haberlere yer verilmiştir. Bu haberlerden biri "İnönü Meclis'ten güven oyu istedi"³³ başlığıyla verilmiştir:

"... *Başbakan İnönü, dün Millet Meclisinde talebi üzerine yapılan gizli oturumda, Kıbrıs olayları hakkında geniş bilgi vermiş ve alınacak tedbirler ve Johnson'un mesajını açıkladıktan sonra Meclisten güven oyu istemiştir. Güven oyu alındıktan sonra Amerika'ya gitmesi gereken Başbakan İnönü, Mecliste 2,5 saat süren bir konuşma yapmıştır.*"

31 *Hürriyet*, 16 Haziran 1964.

32 *Tercüman*, 6 Haziran 1964.

33 *Tercüman*, 16 Haziran 1964.

5.2. Gelişim Haberleri

21 – 30 Haziran 1964 tarihi aralığını kapsayan bu dönemdeki haberlerin içeriklerine bakıldığında, Başbakan İsmet İnönü'nün ABD'ye gidişi, Başkan Johnson ile İnönü arasında gerçekleşen görüşme ve bu görüşme sonrasında yaşanan olaylar gibi konuların olduğu görülmektedir.

Gelişim haberleri olarak adlandırılan bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesinde konu ile ilgili 20 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan bu haberlerin genelinde İnönü'nün sözlerine yer verilerek Johnson ile görüşmesinden memnun olduğu, Kıbrıs sorunu ile ilgili olumlu sonuçlar elde edileceği düşüncesinin aktarıldığı ve Johnson'un asıl amacının olası bir Türk – Yunan savaşını engellemek olduğu söylenebilir.

Bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesinde konu ile ilgili yayımlanan ilk haber İsmet İnönü'nün ABD'ye gitmesi ile ilgilidir. "İnönü'nün Amerika'da takip edeceği politika tesbit edildi"³⁴ başlığıyla verilen bu haberde, "İsmet İnönü'nün Johnson'a anlatacaklarının Türk kamuoyu tarafından bilinen, Amerikan kamuoyu tarafından da tanınan, ancak Amerikan hükümeti sorumluları tarafından dikkate alınmayan gerçeklerin tekrarı" olduğu belirtilmiştir. Türkiye'nin görüşme sırasında belirttiği koşulların sağlanamaması hâlinde "kaçınılmaz bir sonucun" ortaya çıkacağından söz edilen haberde; "... *Bu hususların sağlanmaması halinde 5 Haziran Cuma günü yapılması mukadder Türk müdahalesi ise ileri tarihte kaçınılmaz bir sonuç olacaktır. Türkiye'nin Kıbrıs konusunda yapacağı fedakârlığın sınırı federatif bir devlettir. Bunun ötesi, Türkiye'nin, içinde bulunduğu batı dostluğunu zorlamak demek olacaktır.*" denmiştir. Bu söylenenler dikkate alındığında *Cumhuriyet* gazetesinde bu dönemde de Kıbrıs'a yönelik bir müdahalenin gerçekleşeceği düşüncesinin hâkim olduğunu söylemek mümkündür.

Bu dönemdeki önemli konulardan biri de İnönü'nün Johnson ile yaptığı görüşmedir. *Cumhuriyet* gazetesi bu konudaki ilk haberini "İnönü – Johnson görüşmesi 50 dakika sürdü"³⁵ başlığı ile vermiştir. Genel olarak İnönü için düzenlenen karşılama töreninden, öğle yemeğinden, Johnson ile İnönü arasında geçen görüşmeden ve resepsiyondan söz edilen haberde Johnson'ın Türkiye ile ilgili olumlu düşüncelerine de yer verilmiştir. Gazete Johnson'ın iki ülke arasında bir dostluk ruhunun hâkim olacağı sözünü alt başlığına "*Dostluk ruhu hâkim*" olarak taşımıştır. Haberde İnönü'nün sözlerine de vurgu yapılarak Türkiye'nin barışa inanan bir devlet olduğu belirtilmiştir: "... *Beyaz Saray avlusunda yapılan karşılama töreninde İnönü, Johnson'a, «Barışa inanıyoruz. Fakat aynı zamanda adalete dayanmayan barışın uzun ömürlü olmayacağını da biliyoruz» demiştir.*"

Cumhuriyet gazetesi ABD'nin Kıbrıs sorununun çözümü için endişe duymadığını, asıl endişe duyduğu durumun olası bir Türk – Yunan savaşı olduğunu siyasi çevrelerin düşüncelerini "İnönü Johnson'a Y. Papandreu ile görüşmeye hazır olduğunu söyledi"³⁶ başlığı altında aktararak belirtmiştir:

"... *Siyasî çevrelere göre, Başkanın Kıbrıs buhranında kesin plân ve teklifleri bulunmadığı*

34 Cumhuriyet, 21 Haziran 1964.

35 Cumhuriyet, 23 Haziran 1964.

36 Cumhuriyet, 23 Haziran 1964.

malümdür. Amerika, Kıbrıs buhranının yatıştırılması için ileri sürülen herhangi bir çözüm yoluna hiçbir rüchaniyet tanımamakta veya herhangi bir tercihte bulunmamaktadır. Kıbrıs buhranına bir çözüm yolu aranması görevi, Birleşmiş Milletler arabulucusu Tuomioja'ya verilmiştir. Washington, NATO'nun güneydoğu kanadının çökmesine sebep olacak bir Türk-Yunan Harbinden korkmaktadır."

Cumhuriyet gazetesi İnönü ile Johnson arasındaki görüşme ile ilgili Amerika basınında yer alan haberlere de yer vermiş, "İnönü – Johnson görüşmeleri ve Amerikan basını"³⁷ başlığı altında *New York Times*, *New York Herald Tribune* ve *Phidelpia Inquirer* gazetelerinde yer alan başyazıları aktarmıştır. Johnson'ın görüşmelerdeki asıl hedefinin olası bir Türk – Yunan savaşını engellemek olduğu düşüncesini *New York Times* gazetesinde yayımlanan haberi vererek göstermiş ve şunları aktarmıştır:

"... Başkan Johnson'un ilk hedefi, Türkiye ve Yunanistan'ı Kıbrıs meselesinin silâh kuvvetiyle halledilebileceği düşüncesinden uzaklaştırmaya ve Kıbrıs'ta gerginliği azaltacak bir formül üzerinde tarafları karşı karşıya gelmeye ikna etmek olmalıdır. Bu görüşünü savunan gazete haberi şu şekilde sürdürmüştür: Beyaz Saray görüşmelerinde bir gelişme kaydedilememesi her iki tarafta müfrit unsurları harekete geçirecek ve savaş ihtimali artacaktır..."

Hem 24 Haziran hem de 25 Haziran 1964 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde İnönü ile Johnson görüşmesinin ardından yayımlanan ortak bildiriye yer verilmiştir. Bildiride, yaşanan zorlukların müzakere yolu ile aşılabileceği, Kıbrıs'ta yaşayan cemaatlerin güvenliğini sağlamak için BM'nin çabalarının desteklenmesi açısından iki ülkenin neler yapabileceğinin incelendiği belirtilmiştir. Ayrıca bildiride İnönü ile Johnson arasında samimi bir görüşme geçtiği, bu samimiyetin de iki ülke arasındaki anlayış zihniyetini güçlendirdiği üzerinde durulmuştur. Gazetenin bu bildiriye ana sayfada en üstte yer vermesi, bildiriye verdiği önemin göstergesidir.

Söz konusu dönemde *Hürriyet* gazetesinde konu ile ilgili 23 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan bu haberlerin geneline bakıldığında *Hürriyet* gazetesinde işlenen temanın ABD'nin Kıbrıs sorununun çözümünden çok olası bir Türk – Yunan savaşını engellemeye çalışması ve İnönü ile Johnson görüşmelerinin ardından yayımlanan ortak bildiri ile ABD'nin Londra ve Zürih Anlaşmalarının yürürlükte olduğunu kabul ettiğini açıklaması olduğu söylenebilir.

Bu dönemde *Hürriyet* gazetesinde de konu ile ilgili yayımlanan ilk haber İsmet İnönü'nün ABD'ye gitmesi ile ilgilidir. "İnönü bu sabah Amerika'ya gidiyor"³⁸ başlıklı haberde genel olarak, İnönü'nün Johnson'ın daveti üzerine ABD'ye gideceğinden ve oradan dönerken Londra ve Paris'e de uğrayacağından söz edilmiştir. Haberde İnönü'nün Johnson karşısında Türk tezini savunacağı da belirtilmiş ve şöyle söylenmiştir:

"...İlgililerin verdiği bilgiye göre, Türk tezi olarak Ada'nın taksimi istenecek ve böylece Kıbrıs dâvasının kökünden sökülüp atılabileceği savunulacaktır. Ancak, sizan haberlere göre, Amerika kesin olarak taksim aleyhinde bir tutum takınmıştır. Amerika ayrıca, Kıbrıs Ada'sının Yunanistan'a ilhakının da aleyhindedir. Bu iki tezin dışında bir hal çaresi bulmaya çalışmaktadır."

37 Cumhuriyet, 23 Haziran 1964.

38 Hürriyet, 21 Haziran 1964.

ABD'nin bu tutumunu bilen Türk heyetinin ilk çare olarak Taksim tezini söyledikten sonra ikinci çare olarak ise "Federatif Devlet" tezini ortaya atacakları da ifade edilmiştir.

İnönü'nün Johnson'la görüşmesi ile ilgili haber ise gazetede "İnönü, Beyaz Sarayda Johnson ile görüştü"³⁹ başlığıyla verilmiştir. İnönü'nün Johnson ile yaptığı görüşmeden sonra "memnun" olduğu belirtilen haberde, İnönü için ABD'de yapılan resmî törenden söz edilmiştir. İnönü'nün ve Johnson'ın sözlerine yer verilen haber şu şekilde sürmüştür: "Johnson, görüşmelerin 'hepimizi üzen problemleri hal çarelerine yaklaştıracacağını' söyledi. İnönü de şöyle dedi: 'Türkiye barışa inanıyor, fakat bu barış adaletsizlik üzerine kurulursa uzun ömürlü olamaz.'"

Johnson'ın Türkiye ile Yunanistan arasındaki olası bir savaşı engellemeye çalıştığı temasının işlendiği bir haber de "Johnson, Yunanistan ile Türkiye'yi tavize zorluyor"⁴⁰ başlıklı haberdir. İnönü'nün ABD'de yaptığı görüşmelerden söz edilen haberde ABD'nin Kıbrıs sorunu için yeni çözüm yolları bulunması gerektiğini düşündüğü belirtilmiştir.

Johnson ile İnönü görüşmesinin en önemli sonucu, görüşmelerin ardından yayımlanan ortak bildiriye yer alan ABD'nin, Zürih ve Londra Anlaşmalarını tanıdığını söylemesi olmuştur. *Hürriyet* gazetesi de Metin Toker'in bildirdiği bu olayı başlığa taşıyarak verdiği önemi göstermiştir. "Amerika Zürih ve Londra Anlaşmalarını tanıyor"⁴¹ başlıklı haberde Türkiye'nin yaşanan bu süreçte sorunun çözümü açısından bir zorluk çıkartmayacağı vurgusu İnönü'nün bu gazeteye verdiği özel demeç ile aktarılmıştır: "... İnönü, *Hürriyet'e* verdiği özel demeçte: 'Meselenin güçlüklerini saklamak istemiyorum, fakat Amerikalılarla birlikte dün vardığımız netice, bu güçlüklerin hallini kolaylaştıracaktır. Amerikalılar, iyi niyet sahibi olduklarını gösterdiler. Şimdi sıra başkalarındadır. Herhalde biz, Türkiye olarak lüzumsuz güçlük çıkarmamak tutumumuzu devam ettireceğiz.' demiştir."

Tercüman gazetesinde Johnson Mektubu ve sonrasında yaşanan olaylarla ilgili bu dönemde 15 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan bu haberlerde genel olarak, ABD'nin asıl amacının Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda müzakere etmesini sağlamak, Washington görüşmelerinin ardından yayımlanan ortak bildiriye yer alan anlaşmaların geçerli olduğunun ABD tarafından kabul edilmesi durumu ve bunun Türkiye açısından önemi vurgulanmıştır. Haberlerde ayrıca İnönü'nün "adaletsiz barışın sürdürülelemeyeceği" söylemi üzerinde önemle durulmuştur.

Tercüman gazetesinin konu ile ilgili bu dönemdeki ilk haberi İsmet İnönü'nün ABD'ye gitmesi ile ilgilidir. Gazete bu konuyu genel bir başlık şeklinde ilk sayfasında büyük harflerle vererek duyurmuştur. Haberin başlığı, "İnönü, Amerika yolunda"⁴² şeklindedir. Gazete İnönü'nün ABD'ye gidişini önemli olarak görmüştür.

Hürriyet gazetesi İnönü'nün, ABD ziyaretini okuyucularına zamanında aktarmak için Metin Toker'i muhabir olarak ABD'ye göndermiştir. Aynı şekilde *Tercüman* gazetesi de İnönü'nün bu gezisini izlemek amacıyla Necdet Berkant'ı özel muhabir olarak

39 *Hürriyet*, 23 Haziran 1964.

40 *Hürriyet*, 24 Haziran 1964.

41 *Hürriyet*, 25 Haziran 1964.

42 *Tercüman*, 21 Haziran 1964.

ABD'ye göndermiştir. Bu olay gazetede “*Tercüman Amerika'da*”⁴³ başlığı ile verilmiştir. *Tercüman* gazetesinin de ABD'ye özel muhabir göndermesi bu olaya verdiği önemin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnönü'nün, Washington'da yaptığı görüşmelere manşette yer veren gazete, haberi “*İnönü Johnson görüştüler*”⁴⁴ başlığıyla duyurmuştur. Genel olarak İnönü'ye ABD'de yapılan karşılama törenine, törende yapılan konuşmalara, İnönü ile Johnson arasında gerçekleşen görüşmeye yer verilen haberde vurgulanan olay, Johnson'ın Türkiye ile Yunanistan'ın karşılıklı görüşmesini sağlamak olmuştur. Haberde İnönü'nün karşılama sırasında yaptığı konuşma aktarılmıştır. İnönü konuşmasında “barış” kavramına vurgu yapmış ancak bu barışın adalet kavramını da içermesi gerektiğini belirterek şunları söylemiştir: “... *Barışa inanıyoruz. Fakat adaletle istinat etmediği takdirde barışın devam edemeyeceğini de biliyoruz.*” Gazetede bu düşünceye önem vererek İnönü'nün bu sözünü sürmanşetten de vermiştir. Haberde ayrıca Amerikan basınının bu görüşmelere bakış açısı da verilmiştir. *New York Times* gazetesinde yayımlanan habere yer verilerek Başkan Johnson'ın görüşmelerdeki ilk hedefi belirtilmiştir. Haber şu şekilde sürdürülmüştür: “... *Başkan Johnson'un ilk hedefi, Türkiye ve Yunanistan Kıbrıs meselesinin silâh kuvvetiyle halledebileceği düşüncesinden uzaklaştırmaya ve Kıbrıs'ta gerginliği azaltacak bir formül üzerinde tarafları karşı karşıya gelmeye ikna etmek olmalıdır. ...*”

Johnson'ın gönderdiği mesaj ile Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik müdahalesi yapılmamıştır. Ancak bu müdahale tümüyle ortadan da kaldırılmamıştır. Genel olarak haberlerde bu müdahalenin bir gün mutlaka gerçekleştirileceği teması işlenmiştir. *Tercüman* gazetesi de müdahaleden vazgeçilmediğini “İnönü, çıkarmadan feragat etmedi”⁴⁵ ana başlığıyla verdiği haberde duyurmuştur. Bu görüşünü siyasi çevrelerin düşüncelerini aktararak ifade eden *Tercüman* gazetesi aynı zamanda İnönü – Johnson görüşmesinden sonra yayımlanan ortak bildiriye belirtilen anlaşmaların yürürlükte olduğunun kabulü üzerinde durarak bunun Türkiye açısından kazanılmış bir zafer olduğunu söylemiştir. Haberde ayrıca ABD'nin Kıbrıs konusuna çok fazla karışmadığının vurgusu da yapılmıştır.

Washington görüşmeleri sonucunda Türkiye ile Yunanistan'ın karşılıklı görüşmesi sağlanamamıştır. ABD'nin asıl amacı ise bu görüşmenin gerçekleşmesini sağlayarak Türkiye ile Yunanistan arasında olacak bir savaş olasılığını ortadan kaldırmaktır. Bu olasılığın ortadan kalkmaması ise ABD'nin endişelerini arttırmıştır.

5.3. Sona Eriş Haberleri

28 Aralık 1965 – 31 Ocak 1966 tarihi aralığını kapsayan son dönemde konu ile ilgili toplam 71 haber yayımlanmıştır. Bu haberlerin içeriklerine bakıldığında, Johnson Mektubu'nun kamuoyuna açıklanması gerektiği konusunda Meclis'teki tartışmalar, Johnson ve İnönü'nün mesajlarının açıklanması ve sonrasında yaşanan olaylar gibi

43 Tercüman, 22 Haziran 1964.

44 Tercüman, 23 Haziran 1964.

45 Tercüman, 25 Haziran 1964.

konuların olduğu görülmektedir.

Sona eriş haberleri olarak adlandırılan bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesinde konu ile ilgili 33 haber yayımlanmıştır. Genel olarak Meclis ve Senato görüşmelerinin yayımlandığı bu haberlerde, CHP'nin Johnson'ın ve İnönü'nün mesajlarının kamuoyuna duyurulması gerektiğini AP'nin ise bu mektupların açıklanmaması gerektiğini düşündüklerinin aktarıldığı söylenebilir. Johnson ve İnönü'nün mektuplarının açıklanmasıyla birlikte *Cumhuriyet* gazetesi de bu mektupların tam hâlini yayımlamıştır.

1965 genel seçimleri sonucunda hükümeti kurma görevi AP'den Süleyman Demirel'e verilmiştir.⁴⁶ Demirel Başbakan olurken, İnönü'de muhalefet partisi lideri olarak görevini sürdürmüştür. Bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesinde konu ile ilgili yayımlanan ilk haber Meclis görüşmeleri sırasında yapılan konuşmaların verildiği haber olmuştur. Parti liderlerinin ve sözcülerinin genel olarak Kıbrıs konusu hakkında konuştuğu bu haber, "*AP sözcüsü CHP'yi suçladı*"⁴⁷ başlığıyla verilmiştir. Haberin sürmanşetinde Nihat Erim'in sözlerine yer verilerek ABD'nin Kıbrıs'a yönelik müdahale yapılacağı zaman Türkiye'yi önlediği vurgusu ön plana çıkartılmıştır: "*Erim: Amerika, Kıbrıs'a yapılacak bütün müdahalelerde bizim karşımıza çıkmıştır.*" Haber metninde de yer verilen Erim'in, bu sözleri, ABD'nin Kıbrıs sorunu karşısında Türkiye'nin yanında yer almadığının göstergesi olmuştur. Erim'in, ABD'nin tutumu için söylediği sözler de değinilen haberde, ABD'nin Enosis tezini tercih edeceği vurgusu da yapılmıştır. Haberde M.P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı'nın konuşması da aktarılarak Kıbrıs konusunun Türkiye açısından önemi vurgulanmıştır: "*... Kıbrıs artık Türkiye için bir ada değil, bir haysiyet meselesi, varlığını koruyarak Yunan Megalo-ideası karşısında set çekecek bir dâva olmuştur ...*" Bu dönemin en önemli konularından birisi olan mektupların açıklanmasının istenmesi olayına haberin devamında yer verilmiştir. Mektupların içeriklerinin açıklanması ile ilgili önerenin Meclis'e CHP tarafından sunulduğunun söz edildiği haber şu şekilde sürdürülmüştür: "*... bundan sonra CHP'liler iki önerge vermişlerdir. Önergelerin birisinde 15 Haziran 1964 tarihindeki Meclis gizli görüşme tutanaklarının ve Johnson'un mektubunun açıklanması istenmekte idi. Diğer önergede ise İnönü'nün Johnson'a verdiği cevabî notanın açıklanması talep ediliyordu.*"

CHP'nin sunduğu Meclis gizli görüşme tutanaklarının, Johnson'ın ve İnönü'nün mesajlarının açıklanması ile ilgili önerge haberi, "*Gizli oturum zabitleri açıklanmayacak*"⁴⁸ başlığıyla verilen haberde aktarılmaya devam edilmiştir. Haberde CHP Milletvekili Coşkun Kırca'nın Meclis'te yaptığı konuşma verilerek bu mesajların açıklanmasının önemi vurgulanmış ve Kıbrıs olaylarında yaşanan gelişmelerin bütün sorumluluğunun CHP'ye ait olmadığı belirtilmiştir:

"... Bunun karşısında AP sözcüsü ise bütün sorumlulukların CHP iktidarına ait olduğu iddiasındadır. Türk milletinin gerçeği öğrenmesi için bazı diplomatik vesikaların ve bunlara bağlı gizli oturum tutanaklarının açıklanması gerekmektedir. Türk kamuoyunun gerçekler hakkında bilgi edinmesi için ısrar ediyoruz. CHP iktidarının Türk milletinden gizli hiçbir şeyi yoktur. AP adına meclisin bunu önlemeyeceğine inanıyorum."

46 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-cumhuriyeti-hukumetleri-134271> (Erişim Tarihi: 01.03.2019).

47 Cumhuriyet, 28 Aralık 1965.

48 Cumhuriyet, 29 Aralık 1965.

CHP'nin bu görüşüne karşılık AP mektupların açıklanmaması gerektiğini söylemektedir. Bunun nedeni olarak ise bu mektubun, hükümetin prestijini sarsacağını düşünmelerini göstermektedirler. Haberde bu düşünce, AP Milletvekili Erol Akçal'ın sözleri verilerek ifade edilmiştir: "... Bu mektubun neşri o kadar önemli değildir. Yalnız diploması teamüllerine aykırıdır. Mektubun yayınlanması hükümetin prestijini sarsacaktır. Bu takdirde de bir daha hiçbir devlet böyle mesaj göndermeyecektir." Gazete de Akçal'ın dediği gibi mektuplar açıklandığı takdirde bir daha hiçbir devletin Türkiye'ye bu tarzda bir mesaj gönderemeyeceğini ifade etmiş ve bunun nedeni olarak da Türk milletinin vereceği tepkiyi göstermiştir.

Türkiye'nin, Kıbrıs'a yönelik yapacağı her müdahaleye ABD'nin engel olduğu daha önce belirtilmiştir. Ancak dönemin ABD Büyükelçisi Parker Hart böyle düşünmemekte ve ABD'nin bu müdahalelere engel olmadığını söylemektedir. *Cumhuriyet* gazetesi de bu konuya değinmiş ve "A. B. D. Büyükelçisinin dünkü açıklaması: «Kıbrıs'a çıkartma teşebbüsüne Amerika engel olmadı»"⁴⁹ başlıklı haberinde Büyükelçinin bu konudaki sözlerine yer vermiştir. Gazetecilerin Türkiye'nin, Kıbrıs'a yönelik bir müdahalesi olursa ABD'nin bunu engelleyip engellemeyeceği sorusu üzerine Büyükelçi şu sözleri söylemiştir: "... Ancak, sizin Kıbrıs'a yapmak istediğiniz müdahale teşebbüsüne hiçbir zaman hükümetim tarafından engel olunmamıştır. Yalnızca bu bölgedeki barışın devamı için her zaman olduğu gibi dost ve kardeş devlet olarak hükümetim, hükümetinize tavsiyede bulunmuştur."

Türkiye açısından Kıbrıs konusu önemlidir. Hangi hükümet iktidarda olursa olsun Kıbrıs vazgeçilmez bir unsur olarak görülür. Gazetelerde yer alan haberlerde de bu vurgu yapılmıştır. "Başbakanın ilk basın toplantısı"⁵⁰ başlıklı haberin sürmanşetinde verilen "Demirel: Enosis hayaldir" cümlesi de bu durumun göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yunanistan'ın Kıbrıs için öne sürdüğü Enosis tezinin Türkiye tarafından hiçbir zaman kabul edilemeyeceğinin vurgusu yapılan haberde Başbakan Demirel'in konuşması kanıt olarak gösterilmiştir: "... Türk Hükümeti, Kıbrıs meselesinin kendi rızası dışında veya emrivakilerle tek taraflı bir şekilde halledilmesine hiçbir zaman rıza gösteremez ve göstermeyecektir. Bu itibarla Enosis'in bu gibi yollarla gerçekleşeceğini umanlar bir hayal içindedirler..."

13 – 14 Ocak 1966 yılına kadar özet olarak açıklanan Johnson'ın ve İnönü'nün mektuplarının tamamının açıklanması Meclis ve Senato görüşmelerinde tartışmalara yol açmıştır. Ancak *Hürriyet* gazetesinin Johnson'ın mektubunun tamamını yayımlaması üzerine İnönü'nün yanıtının da yayımlanması zorunlu olarak görülmüştür. *Cumhuriyet* gazetesi de İnönü'nün yanıtının tamamını "İnönü'nün Johnson'a cevabı"⁵¹ başlığıyla verdiği haberde yayımlamıştır. Gazetede Johnson'ın da mesajında yazdıklarına değinilerek Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini engellediğinden söz edilmiştir.

Hürriyet gazetesinde Johnson Mektubu'nun içeriğinin yayımlanmasından sonra *Cumhuriyet* gazetesinde de İnönü'nün yanıtı yayımlanmıştır. Ancak bunlar Hükümet tarafından resmî olarak açıklanmadan yayımlanmışlardır. 16 Ocak 1966 tarihinde

49 Cumhuriyet, 4 Ocak 1966.

50 Cumhuriyet, 5 Ocak 1966.

51 Cumhuriyet, 14 Ocak 1966.

ise *Cumhuriyet* gazetesi “*Mektuplar resmen açıklandı*”⁵² başlığıyla verdiği haberde bu mektupların resmen açıklandığından söz ederek iki mektubu da yayımlamıştır. Mektupların Türkiye’de açıklanması üzerine ABD’de de bu mektuplar yayımlanmıştır. Bu konu da gazetede “*Mektupları Beyaz Saray da açıkladı*”⁵³ başlıklı haberde açıklanmış ve haberin sonunda ABD’nin, Türkiye ile olan dostça ilişkilerinin sürdüğü vurgusu yapılmıştır: “... *Beyaz Saray bu mektupların metinlerini yayınlarken, Birleşik Amerika’nın Türkiye ile devam eden sıkı ve dostça münasebetlere yüksek bir değer vermeye devam ettiğini de açıklamıştır.*”

Bu dönemde *Hürriyet* gazetesinde ise konu ile ilgili 21 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan bu haberlerin geneline bakıldığında *Hürriyet* gazetesinde, Kıbrıs konusunda yapılan Meclis ve Senato görüşmelerinin içeriğinin aktarıldığı, mektupların yayımlanmasının gerektiğinin ifade edildiği görülmektedir. Bu dönemde *Hürriyet* gazetesinin önemini ise Johnson Mektubu’nu yayımlayan ilk gazete olması oluşturmuştur. Gazete bunun “bir gazetecilik görevi” olduğu vurgusunu yapmıştır. Gazetede işlenen temalardan birisinin de, CHP’nin iktidardayken Johnson’un ve İnönü’nün mesajlarının içeriklerinin kamuoyundan gizlenmesini isterken muhalefete geçtiğinde bu mektupların açıklanmasının gerekliliğini vurgulaması olduğunu söylemek mümkündür.

Hürriyet gazetesinde konu ile ilgili ilk haber “Kıbrıs için aktif bir siyaset istendi”⁵⁴ başlığıyla verilen Meclis görüşmeleridir. Bu görüşmelerde Kıbrıs konusu konuşulmuş, liderlerin bu konu hakkındaki görüşleri haberde belirtilmiştir. Haberde ABD’nin, Türkiye’nin, Kıbrıs’a yönelik her müdahale etmek istemesinde karşısına çıkarak onu önlediği Nihat Erim’in sözleri aktarılarak verilmiştir:

“... *CHP grubu adına konuşan Nihat Erim Amerika’nın Türkiye ne zaman Kıbrıs’a müdahale etmek istemesi kesin olarak karşısına çıktığını, dünyada hiçbir meselenin Amerika ve Rusya’ya rağmen halledilemeyeceğini ifade etmiş; Amerika’nın Türkiye’nin müdahale etmek istemesi üzerine, işe karıştığını belirtmiş...*”

Görüşmeler sırasında Johnson’un mektubunun açıklanması konusu gündeme gelmiş ve Nihat Erim bu mektubun açıklanmasının zamanının geldiğini ifade etmiştir.

Kıbrıs konusundaki Meclis görüşmeleri ile ilgili bilgilere, “*Johnson’un Mektubu Meclisi karıştırdı*”⁵⁵ başlıklı haberde de verilmeye devam edilmiştir. Kıbrıs görüşmeleri sırasında gerçekleştirilen gizli oturum zaııtlarının ve Johnson Mektubu’nun açıklanmasının istendiği görüşmelerde müzakere yapıldığına ve oylama sonucunda mektubun açıklanması reddedildiğinden söz edilen haberde, CHP’nin iktidarda iken bu mektupların gizli kalmasını istediği ancak muhalefetteyken bu mektupların yayımlanması gerektiğini düşündüğü gazete tarafından ifade edilmiştir.

ABD’nin, Türkiye’nin, Kıbrıs’a yönelik müdahalesini engellediği daha önce belirtilmiştir. Ancak dönemin ABD Büyükelçisi P. Hart durumun böyle olmadığını düşünmektedir. *Cumhuriyet* gazetesinde de önemli olarak görülen bu habere *Hürriyet* gazetesi de

52 Cumhuriyet, 16 Ocak 1966.

53 Cumhuriyet, 16 Ocak 1966.

54 Hürriyet, 28 Aralık 1965.

55 Hürriyet, 29 Aralık 1965.

yer vermiş ve “Kıbrıs’a müdahale etmenize biz mani olmadık”⁵⁶ başlıklı haberde bu konuya değinmiştir. Büyükelçiye göre ABD’nin, Türkiye’nin müdahalesini önlemesi gibi bir durum söz konusu değildir. ABD sadece Türkiye’ye dost bir ülke olarak “tavsiye” de bulunmuştur.

Hürriyet gazetesinin bu dönemdeki önemi Johnson Mektubu’nun tam metnini yayımlayan ilk gazete olmasıdır. Cüneyt Arcayürek tarafından “*Johnson’un Mektubu*”⁵⁷ ismiyle yayımlanan bu haber için *Hürriyet* gazetesi bunun “bir gazetecilik görevi” olduğunu vurgulamıştır: “*Herkesin merak ettiği mektubu elde edip açıklamak bir gazetecilik görevidir.*” Tarafsız bir gazete olduğu vurgulanan *Hürriyet*’in böyle bir haberi yayımlamaktan dolayı şeref duyduğu da gazetede belirtilmiştir.

Kıbrıs konusu hakkında görüşmelerin yapıldığı Meclis ve Senato görüşmelerinde iktidar partisi Johnson Mektubu ve İnönü’nün bu mektuba yanıtının yayımlanmaması gerektiği düşüncesini savunurken, *Hürriyet* gazetesinin Johnson Mektubu’nu yayımlaması üzerine bu düşünceden vazgeçerek mektupların içeriklerinin açıklanmasına karar vermiştir. *Hürriyet* gazetesi bu konudaki haberini, “*Johnson’un mektubunun gazetemizde yayınlanması üzerine Hükümet mektupları açıklama kararı aldı*”⁵⁸ başlığıyla vermiştir. Senato’nun mektupların açıklanması konusunda hükümeti serbest bıraktığı belirtilen haberde Johnson’ın Mektubu’nun yayımlanmasının İnönü’nün yanıtının da yayımlanmasını zorunlu kıldığı düşüncesi Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil’in sözleriyle ifade edilmiştir: “...*Bu mektubun yayınlanması, cevap olarak yazılan İnönü’nün mesajının da açıklanmasını zaruri kılmaktadır. Hükümetimiz bu kararı almıştır, demiştir.*”

Tercüman gazetesinde ise söz konusu dönemde 17 haber yayımlanmıştır. Genel olarak Meclis ve Senato görüşmelerinin açıklandığı bu dönemde verilen konular arasında mektupların içeriklerinin açıklanması da bulunmaktadır.

Bu dönemde *Tercüman* gazetesinde konu ile ilgili yayımlanan ilk haber Meclis görüşmesidir. Kıbrıs konusunun görüşülmesi için gerçekleştirilen bu görüşmede AP sözcüsünün Kıbrıs konusunda CHP’yi suçladığı haberin alt başlığında verilmiştir. “*Mecliste, milli dış politika tesbiti istendi*”⁵⁹ başlığı ile verilen bu haberde görüşme sırasında konuşma yapan liderlerin görüşleri ve söyledikleri aktarılmıştır. Görüşmede Johnson Mektubu’nun kamuoyuna açıklanması gerektiği Nihat Erim’in sözleri aktararak gazetede verilmiştir: “... *Erim, daha sonra Cumhurbaşkanı’nın Amerika’nın müdahaleye mâni olmadığı şeklindeki sözlerinin gazetelere yanlış aksettğini söylemiş ve Johnson’un İnönü’ye yazdığı mektubun açıklanmasını istemiştir. Bu sözlerle AP’liler müdahale etmişlerdir.*”

Tercüman gazetesi, Kıbrıs’a yönelik bir müdahale yapılması gerektiği vurgusunu bu dönemde de yapmıştır. “*Kıbrıs’a derhal ‘çıkartma’ yapılması istendi*”⁶⁰ başlıklı haberde

56 *Hürriyet*, 4 Ocak 1966.

57 *Hürriyet*, 13 Ocak 1966.

58 *Hürriyet*, 14 Ocak 1966.

59 *Tercüman*, 28 Aralık 1965.

60 *Tercüman*, 30 Aralık 1965.

bu temanın işlendiği görülmektedir. Aslında CKMP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'e ait olan bu düşünce, haberin başlığı olarak verilmiştir.

13 Ocak 1966 yılında *Hürriyet* gazetesinin Johnson Mektubu'nu yayımlaması üzerine Hükümet mektupların açıklanmasına karar vermiştir. *Tercüman* gazetesinde bu olay "Mektup olayına adalet el koydu"⁶¹ başlıklı haberde verilmiştir: "Johnson'un, İnönü'ye yazdığı mektubun, dün bir gazete tarafından yayınlanması, Mecliste tartışma konusu olmuş, hükümet de İnönü'nün Johnson'a yazdığı 'cevabî mektubu' açıklamaya karar vermiştir."

Mektubun yayımlanmasının ardından yapılan Meclis görüşmesinin verildiği "Demirel: Devlet sırları maalesef sızdırılıyor"⁶² başlıklı haberde *Tercüman* gazetesine teşekkür edilmesi olayı vurgulanmıştır. Dışişleri Bakanı Çağlayangil'in söylediklerinin ifade edildiği haber şu şekilde sürdürülmüştür: "... Çağlayangil, cevabî mektubun metnini açıklayan gazeteler hakkında adli mercilerce takibat açıldığını söylemiş, bu arada *Tercüman* gazetesinin bu konudaki tutumunu ve mahremiyetlere karşı gösterdiği saygıyı Millet Meclisinde belirtmiştir."

Sonuç

Türk kamuoyunda büyük bir yankı uyandıran Johnson Mektubu Türkiye siyasi yaşamında önemli bir yere sahiptir. 1964 yılında yazılmasına rağmen içeriği 1966 yılında kamuoyuna açıklanan bu mektup, hem siyasi kademe de hem de halkta büyük bir hayal kırıklığı yaşanmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın genel amacını da Johnson Mektubu ve bu mektubun sonucunda yaşanan olaylarla ilgili haberlerin farklı siyasi görüşlere sahip olan *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Tercüman* gazetelerinde nasıl sunulduğunun betimlenmesi oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda kamuoyunda değişen Amerikan algısı da göz önüne alınarak bu gazetelerde yer alan 203 haber incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen sonuçlar ise şöyledir:

Durum haberleri olarak adlandırılan ilk dönemde her 3 gazetede de yayımlanan haberlerin genelinde ABD'ye karşı bir kırgınlığın, kızgınlığın ve sitemin etkili olduğu teması işlenmiştir. Ayrıca bu dönemde Kıbrıs'a yönelik bir müdahalenin mutlaka gerçekleştirileceği vurgusu haberlerde yer almıştır. Gelişim haberleri olarak adlandırılan ikinci dönemde vurgulanan nokta, Kıbrıs sorununun çözümlenmesinden çok, olası bir Türk – Yunan savaşının engellenmeye çalışılması olmuştur. Üçüncü dönem olan sona eriş haberleri döneminde ise haberlerde Johnson Mektubu'nun kamuoyuna açıklanması ya da açıklanmaması gerektiği vurgusu yapılmıştır.

Gazetelerin haberleri yayımlarken yurtdışında, özellikle de ABD'de yayımlanan gazetelerin haberlerini aktardıkları dikkati çekmektedir. Gazetelerin bu haberleri vermesinin amacını ise kendi haberlerinin doğruluğuna kanıt olması şeklinde değerlendirmek mümkündür.

61 Tercüman, 14 Ocak 1966.

62 Tercüman, 15 Ocak 1966.

Gazeteler, haberlerinde akredite kaynak olarak adlandırılan Başbakan, Dışişleri Bakanı, sözcü gibi unvana sahip güvenilir kaynakların sözlerine yer vermiştir. Böylece haberlerin doğruluk ve inandırıcılığı artırılmıştır.

Gazetelerde, Kıbrıs'a yönelik gerçekleştirilecek olan müdahalenin yapılmaması ile ilgili haberler verilmiş ancak bu müdahalenin neden yapılmadığına ilişkin sorular sorulmamıştır. Böylece haberlerde Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik müdahale etmemesi olayı meşrulaştırılmıştır.

Haberlerde Johnson'ın davranışlarına değinilmiş ancak olumsuz bir sunumdan kaçınılmış ve barışçıl olarak gösterilmiştir. Barışçıl olarak sunulmasının göstergesi olarak onun Türkiye ile Yunanistan arasında gerçekleştirilecek bir savaşı engellemeye çalışması olarak gösterildiği belirtilebilir. Haberlerde Johnson'dan çok Yunanistan Başbakanı Papandreu'nun olumsuzlandığı dikkati çekmektedir.

İncelenen 3 gazete farklı siyasal düşüncelere sahip olsa da, özellikle ilk iki dönemde olaylar karşısında benzer düşüncede haberler yapmışlardır. 3 gazetenin de dış politika ile ilgili olan bu haberlerde birleşerek olaya aynı açıdan baktıkları dikkati çekmektedir. Ayrıca gazetelerde yapılan haberlerin içerik olarak da birbirine benzedikleri görülmektedir. Gazetelerdeki haberlerin farklılaşması ise sona eriş haberi döneminde görülmektedir. Bu dönemde her gazete kendi çizgisi ekseninde haberini yapmaya başlamıştır.

Johnson Mektubu'nun *Hürriyet* gazetesinde yayımlanması üzerine hükümet tarafından gazeteye soruşturma açılmış ve gazetenin bu sayısı toplattırılmıştır. Aynı şekilde mektupların *Cumhuriyet* gazetesinde de yayımlanması ile birlikte bu gazeteye de soruşturma açılmıştır. Yaşanan bu durumlar karşısında basın üzerinde bir baskının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Hürriyet gazetesinde yer alan bir haberde, Johnson Mektubu'nun tam metninin yayımlanmasıyla ilgili olarak "kendilerinin bir gazetecilik görevi" yaptıklarına ilişkin bir açıklama yer almıştır. Gazetenin bu söyleminin tartışmalı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü bu mesaj Türkiye'ye 1964 yılında gönderilmiştir. Ancak gazete mektubun içeriğini kamuoyuna mesaj gönderildikten 2 sene sonra açıklamıştır. Eğer gazete bu mektubun kamuoyuna açıklanmasını bir "gazetecilik görevi" olarak görüyorsa neden mesajın geldiği zaman bunu kamuoyuna duyurmamıştır sorusunun yanıtlanması gerekmektedir. Bu durum göz önüne alındığında basının görevini tam olarak yerine getirdiği düşüncesinin tartışmalı olduğu söylenebilir.

Tüm bu sonuçların yanı sıra çalışmanın sunduğu en önemli sonuçlardan birine göre de *Hürriyet* gazetesi, Johnson Mektubunu yayımlamakla "amiral gemisi" olarak gündemi belirlemiştir. *Cumhuriyet* gazetesi de konuyla ilgili en çok haberi vererek gündemi en iyi izleyen gazete olmuştur.

Bu çalışma dolayısıyla bir öneri de getirilebilir: Ele alınan konu kapsamında ABD basınında yer alan haberlerin incelenerek Türk basınında yer alan haberlerle karşılaştırılması, alana farklı veriler sağlayacak ve bulguları zenginleştirerek daha derin bir bakış açısı kazandıracaktır.

Kaynakça

- Alan, Ü. (2015). *Saray'dan Saray'a Türkiye'de Gazetecilik Masalı*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Alasya, H.F. (1992). *Kıbrıs ve Rum- Yunan Emelleri*. K.K.T.C: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Arda, F. (2018). *1950-1960 Döneminde Türkiye-ABD İlişkilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Armaoğlu, F. (1983). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2017). *Türk-Amerikan İlişkileri 1919-1997*. İstanbul: Kronik.
- Balci, A. (1997). *Sosyal Bilimlerde Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Boz, H. (2011). *Tarihi Değiştiren Mektuplar*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Brands, H.W.J. (1987). American Enters the Cyprus Tangle 1964. *Middle Eastern Studies*, 23. 348-362.
- Çay, A. (1989). *Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Çebi, M.S. (2003). *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi*. Ankara: Alternatif Yayınları.
- Durmuş, R. (2011). *Geçmişten Günümüze Türk-Amerikan İlişkileri*. 1-13. http://www.tasam.org/tr-TR/icerik/4118/gecmisten_gunumuze_turk_-_amerikan_iliskileri (Erişim tarihi: 25.08.2018).
- Ergüç, V. (2017). Johnson Mektubu. M. K. Kaynar (der.), *Türkiye'nin 1960'lı Yılları*. (257-274). İstanbul: İletişim.
- Erim, N. (1975). *Bildiğim ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs*. Ankara: Ajans- Türk Matbaacılık Sanayii.
- Geray, H. (2006). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş İletişim Alanından Örneklerle*. (2. baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gökçe, B. (2006). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Gunter, M.M. (2005). The US Turkish Alliance in Disarray. *World Affairs*, 167 (3). 113-123.
- Güngör, N. ve Binark, M. (1993). Televizyonda ve Basında Haberler: Karşılaştırmalı İçerik Çözümlemesi. *Amme İdaresi Dergisi*, 10 (19), 139-170.
- İlhan, M. (2015). Kıbrıs Sorununun Türk-Amerikan İlişkilerine Yansımaları (1958-1974). *Türkiyat Mecmuası*, 25 (2). 255-280.
- Önalp, E. (2010). *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Özakman, T. (2006). *Şu Çılgın Türkler*. (325. basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özakman, T. (2012). *Çılgın Türkler Kıbrıs*. (17. basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Paksoy, A.F. (2019). *Ege'nin İki Yakası*. Konya: Literatürk Academia.

- Şahin, H. (1987). *Gece Gelen Mektup*. İstanbul: Cep Kitapları.
- Şahin, H. (2002). *Johnson Mektubu*. İstanbul: Gendaş.
- Tosun, R. (2001). Kıbrıs Meselesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 95-107.
- Tuncer, H. (2010). *Kıbrıs Sarmalı Nasıl Bir Çözüm?..* İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Türkmen, F. (2012). Kırılğan İttifaktan “Model Ortaklığa” Türkiye ABD İlişkileri. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yamak, H. (2017). *Milli Mücadele Kahramanı İsmet İnönü*. İstanbul: Halk Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. baskı). Ankara: Seçkin.
- Yüksel, Ç. (2013). *NATO ve Türkiye'nin Dış Politikasına Etkileri (1949-1974)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- <https://www.turkcesozlukler.com/self-determination-nedir-ne-demek> (Erişim Tarihi: 01.12.2017).
- <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4757.htm> (Erişim Tarihi: 01.11.2018).
- <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/frus/johnsonlb/xvi/4758.htm> (Erişim Tarihi: 01.11.2018).
- Cumhuriyet*, (17 Nisan 1964).
- Hürriyet*, (13 Ocak 1966).

Extended Abstract

Throughout history, many states wanted to invade and control Cyprus, a Mediterranean Island, because of its significant location. Annexed by Ottoman Empire in 1571, the island was temporarily left to England during 1877 – 1878 Ottoman-Russia war. During the First World War England declared that it annexed the island and it officially became an island governed by England when Lausanne Peace Treaty was signed. From that time on, Greek Cypriots aimed to declare Enosis and the indigenous Cypriots living on the island started a series of riots. In 1955, EOKA terrorist organization killed many Turkish citizens living on the island. Many countries, including the USA, kept silent against these developments, which also continued in 1960s. As a result, Turkey, as one of the guarantor states, decided to intervene these negative developments on the island. On June 5th 1964, Lydon Baines Johnson, the president of the USA, sent a letter to İsmet İnönü, the Prime Minister of Turkey, to stop Turkish intervention. This famous message, which is called “the Johnson Letter”, became a turning point in Turkish – the USA relationships. The perception of Turkish citizens for the USA changed by causing a decrease in trust for Turkey’s most trusted ally. The content of the message, which was sent in 1964, was published on newspapers in 1966.

The current study, which aims to investigate how the Johnson Letter and the news about the events triggered by this letter were presented on the newspapers, examined the news published on *Cumhuriyet*, *Hürriyet* and *Tercüman* newspapers between

1964 and 1966 by using qualitative content analysis. The reason for including these newspapers in the study is that *Cumhuriyet* has a center-left policy, *Hürriyet* a central one and *Tercüman* center-right one. The analyses were done for three different time periods between 1964 and 1966: 6th – 20th June 1964; 21st – 30th June 1964; and 28th December 1965 – 31st January 1966. The first period (6th – 20th June 1964), which is called announcement news period, was determined according to the following developments: the receipt of the letter, some general events following this receipt and İsmet İnönü's reply to the letter. The development news period (21st – 30th June 1964) highlighted İsmet İnönü's visit to the USA upon Johnson's invitation mentioned in the message. Finally, 28th December 1965 – 31st January 1966 period (End of the News period) included news focusing on the content of the Johnson's Letter.

A total of 203 news were examined in the study: 85 news on *Cumhuriyet* newspaper, 68 on *Hürriyet* and 50 on *Tercüman*. The analyses showed a general disappointment against The USA. It can be concluded that the first period is often characterized with anger, reproach and disappointment. In addition, a possible intervention in Cyprus was also voiced in the news. What was emphasized in the second period was the attempts to stop a possible Turkish – Greek war rather than finding a solution to Cyprus problem. The news in the final period mostly focused on the discussion about whether the content of the Johnson Letter should be publicized or not. The events following the receipt of the Johnson Letter sparked some criticisms against the USA and the President Johnson in Turkish public opinion. The news reflected Johnson's attitudes and behaviors; however, a negative presentation was avoided and the developments were labeled as a peaceful action. It is interesting that, in fact, Papandreu, not Johnson, received the criticisms. *Hürriyet* newspaper claimed that it was a "requirement of journalism" when they published the full text of the Johnson Letter. It will not be wrong to say that this claim is debatable because this letter was sent to Turkey in 1964 but the newspaper published it only in 1966. Therefore, the newspaper needs to answer the question "why didn't you publish the letter when it was sent" if this news was presented as a "requirement of journalism". In other words, the claim that the press fully fulfilled its mission in this development is questionable. In addition, it was found that all these three newspapers published similar news; i.e they published news reflecting a similar political stand although they represent different political views, especially in the first two periods. However, the news relatively differed among the newspapers in the final period when each newspaper started to publish their news reflecting their own political stands. The study – specific newspapers also included the news published abroad; especially in the USA. Moreover, the quotations of Prime Ministers, Ministers of Foreign Affairs and spokesmen are published on the newspapers since they are considered accredited reliable sources of news, which increased the accuracy and credibility of the news. Interestingly, the newspapers published news focusing on not implementing an intervention on Cyprus by Turkey, but no questions were voiced about why this intervention was not realized, which somewhat justified Turkey's not implementing the intervention.